

Motion till riksdagen 2017/18:474

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

Högre utbildning med kvalitet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet bör premieras i den högre utbildningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka lärosätenas ledarskap och att tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en bosättningsbonus för utländska studenter som fullgjort sin utbildning i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att uppehållstillståndet för att söka arbete för en utländsk student som fullgjort sin utbildning utökas från sex månader till tolv månader och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta ett Nobelstipendium och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utbyggnad av utbildningsplatser till högre utbildning aldrig får ske på bekostnad av kvaliteten i undervisningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera viss högre utbildning, t.ex. ämneslärarutbildningen, till färre universitetsorter och tillkännager detta för regeringen.

Sverige en kunskapsnation

Sverige är en kunskapsnation. Vår befolkning är välutbildad, vården är modern och vår industri är högteknologisk. Detta är resultatet av en lång svensk tradition när det gäller att satsa på både bildning och god utbildning, som är tillgänglig för alla. Vi vet att högre utbildning, forskning och entreprenörskap lägger grunden för att möta olika samhällsutmaningar och att det bidrar. För att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen och attrahera de mest framstående lärarna, forskarna, studenterna och entreprenörerna behöver Sverige därför en långsiktigt hållbar strategi för högre utbildning, forskning och innovation. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och ett starkt ledarskap.

Liberalerna anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovation bör lyda: Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där högre utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Stärk förutsättningarna för högre kvalitet

Resurstilldelningen till högre utbildning är ett viktigt styrinstrument. I dag uppgår lärosätenas basanslag till 43 procent medan externa intäkter utgör 57 procent. För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där 20 procent av nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar.

För att fortsätta att stärka kvaliteten i forskningen och excellensen i forskningen är det viktigt att denna omfördelningsmodell utvecklas vidare för att ännu starkare premiera kvalitet. Ett viktigt steg i denna utveckling är att höja omfördelningen från dagens 20 procent till 25 procent. Vi anser också att alla statliga lärosäten vid omfördelningen ska konkurrera i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Jönköping University.

Ökad andel EU-medel till forskningen inom högre utbildning i Sverige

Under de senaste åren har lärosätenas förmåga att ansöka om och få externa forskningsmedel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram försämrats. Det är en oroväckande utveckling som måste brytas. Statistik visar att Sverige har tappat i andel beviljade medel, jämfört med EU:s tidigare forskningsprogram. Utvecklingen måste brytas, därför krävs ett strategiskt arbete samt tydliga och mätbara mål för att öka Sveriges andel av anslagen.

Meriteringsanställningar vid lärosätena

En viktig del i autonomireformen var att ge universitet och högskolor en stor frihet att utforma sina egna interna organisationer. Även om denna frihet är en förutsättning för

lärosätenas autonomi finns det stora behov av att se över och stärka meriteringsanställningarna som det idag råder både otydlighet och osäkerhet kring. Sverige saknar ett sammanhållet system för meritering av unga forskare tidigt i karriären. Detta innebär osäkra anställningsförhållanden och utgör en stor risk att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär.

Liberalerna föreslår därför att högskoleförordningen ska ses över med målsättningen att ge alla meriteringsanställningar rätt till prövning för tillsvidareanställning. Rätten till prövning bör ske mot i förväg uppställda krav. Meritering ska kunna förtjänas vetenskapligt och pedagogiskt. Även mobilitet bör vara meriterande. Liberalerna anser också att ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten bör övervägas.

Stärkt ledarskap vid landets lärosäten

Sveriges lärosäten har en viktig roll att spela som samhällets kritiska och självreflekterande spegel, men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för den högre utbildningen. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande ledarskap har stor betydelse för den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning.

Det är också av vikt att styrelser vid högre utbildning har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar. Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva) har presenterat en rapport som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser. Där föreslås bland annat att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov. Alliansregeringen tillsatte Ledarskapsutredningen (2015). Utredningens slutsatser bör följas upp för att fortsatt stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra universitetsstyrelsernas roll.

Attrahera och behåll fler utländska studenter

Sveriges högre utbildning ska hålla sådan kvalitet att studenter utanför EU söker sig till landets lärosäten. På den globala utbildningsmarknaden konkurrerar svenska universitet med Oxford och Cambridge om de bästa studenterna. Ska utländska studenter uppfatta den högre utbildningen i Sverige som attraktiv måste hög akademisk kvalitet stå i fokus. Men även om Sverige lyckas attrahera utländska studenter stannar alltför få kvar i Sverige efter examen. SCB visar i en rapport från 2014 att tre fjärdedelar av dem som investerat i en utbildning i Sverige lämnar landet efter avslutade studier. Det betyder att det svenska samhället går miste om nyckelkompetens.

För att attrahera och behålla fler utländska studenter som har utbildat sig i Sverige bör dessa ges ökade ekonomiska incitament. Om man som utländsk student tar examen och sedan väljer att arbeta i Sverige ska en del av utbildningsavgiften betalas tillbaka i

form av en bosättningsbonus. Återbetalningen kan ske i form av en avtrappning beroende på hur länge man stannar.

Idag kan uppehållstillstånd beviljas för sex månader efter avslutad utbildning i syfte att skapa möjligheter för den studerande att söka arbete. Den rätten bör utökas till en möjlighet att söka jobb i tolv månader efter examen och att uppehållstillstånd beviljas per automatik när en student söker uppehållstillstånd efter studier. Idag krävs en särskild ansökan för att fortsatt uppehållstillstånd ska beviljas efter avslutade studier.

Inrätta ett Nobelstipendium

För att ytterligare öka attraktiviteten bör Sverige inrätta ett Nobelstipendium motsvarande det amerikanska Fullbrightstipendiet, som främst vänder sig till högre utbildade och till experter på de områden USA prioriterar i samarbetet med olika länder. Ett Nobelstipendium ger prestige och erkännande åt den som får stipendiet, något som borde underlätta för den som vill etablera sig på den svenska arbetsmarknaden.

Ökad kvalitet viktigare än fler utbildningsplatser

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvalitet i undervisningen. Ett tydligt exempel är lärarutbildningen, som regeringen avser att bygga ut med 3 600 platser till år 2021 i ett försök att motverka lärarbristen, trots att flera lärosäten idag inte kan upprätthålla kvaliteten eller fylla dagens utbildningsplatser samt att en stor andel studenter inte fullföljer sin utbildning och tar ut examen. Även UKÄ har uttryckt oro för att utbyggnaden kan leda till sänkt kvalitet och ännu flera avhopp.

På sikt behöver antalet utbildningsplatser byggas ut på vissa områden, men det får aldrig ske på bekostnad av kvaliteten. Istället för regeringens utbyggnad av antalet utbildningsplatser bör det ske en kvalitetssatsning framför allt på landets hum/samutbildningar. Dessa utbildningar har idag en låg andel lärarledda timmar. En sådan höjning skulle kunna göras genom en höjd ersättningsnivå per student till lärosätena. Det är viktigt att denna satsning kommer undervisningen tillgodo.

Viss högre utbildning måste koncentreras till färre orter

Viss högre utbildning måste centraliseras till färre universitetsorter. Ett exempel är ämneslärarutbildningen där ämnesstudierna bör koncentreras till de högst rankade och största universiteten i Sverige. De mindre lärosätena har svårt att erbjuda inriktningar i skolämnen där det råder brist på lärare, som exempelvis kemi och fysik, då det låga antalet studenter som söker dessa utbildningar gör det ekonomiskt svårt för mindre lärosäten att bedriva dem. Valmöjligheten för studenterna skulle öka och möjligheten att dimensionera platserna efter arbetsmarknadens behov skulle förbättras eftersom ett större lärosäte kan erbjuda fler ämneskombinationer än de mindre. En koncentration av antalet lärosäten med ämneslärarutbildningar möjliggör dessutom att fler ämnesdiscipliner kan undervisa inom lärarutbildningen. De praktisk-estetiska högskolorna och de tekniska universiteten ska dock kunna fortsätta att utbilda

ämneslärare i sina ämnen. Utbildningen för förskollärare, grundskollärare och kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) kan med fördel bibehållas på de nuvarande orterna.

Jan Björklund (L)

Said Abdu (L)

Maria Arnholm (L)

Bengt Eliasson (L)

Robert Hannah (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Mathias Sundin (L)

Maria Weimer (L)

Allan Widman (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Roger Haddad (L)

Nina Lundström (L)

Christer Nylander (L)

Mats Persson (L)

Lars Tysklind (L)

Barbro Westerholm (L)

Christina Örnebjär (L)